

Семікіна О.Л.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДВОКОМПОНЕНТНИХ СУБСТАНТИВНИХ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ ТИПУ N+N В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.

Різноманітність структур, що виражають співвідношення ознаки та предмету в словосполученні, можна звести до набору певних моделей. В англійській мові таке співвідношення може реалізуватись в конструкціях N+N, NN, A+N, N's+N, N+of+N [1 с.8]. Слід відзначити, що наукові пошуки в галузі дослідження англійського атрибутивного словосполучення в другій половині ХХ століття були орієнтовані переважно на дослідження особливостей вираження ознаки за допомогою різних частин мови. Словосполучення структури N+N розглядалось як окремий випадок вираження ознаки предмета за допомогою іменника. Саме тому в роботах сучасних лінгвістів, присвячених розкриттю семантичних, морфологічних та структурних особливостей атрибутивних словосполучень, не приділялась необхідна увага дослідженню таких словосполучень, в яких і ядро, і модифікатор виражені іменниками в загальному відмінку.

Такі словосполучення отримали певне теоретичне освітлення в роботах вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Широко відомі роботи В.В.Бурлакової, Ю.О. Жлуктенко, Т.А. Яворської, Л.Дж. Александера, Х. Вайтхолла, П.Робертса, А. Хілла, в яких освітленні синтаксичні, семантичні та морфологічні особливості цих утворень. Вивчаючи семантичні відносини між компонентами моделі, що вивчається, В.В. Бурлакова доходить висновку, що другий елемент, як правило, виражає більш загальне поняття, а перший – це поняття звужує, деталізує [2, с. 26]. Наприклад: *blood test, mother figure, February frost* (С.Blake).

М. Суон стверджує, що створення нових словосполучень типу N+N можливе тільки в тому випадку, коли ознака, що передається модифікатором, вже була описана за допомогою прийменникового словосполучення (можна сказати *a history book* або *an economics book*, але не можна вжити *a Venus book*, краще – *a book about Venus*[3, с.424]).

Проводячи дослідження глибинної структури субстантивних словосполучень, М.М. Антонович приходить до висновку, що семантичні відношення між елементами структури можуть бути посесивними, локативними, темпоральними, суб'єктивними, об'єктивними, тощо [4, с. 54].

А.Дж. Томсон і А.В. Мартіне розробили більш детальну класифікацію семантичних відносин між ядром та ад'юнктом. Вони вважають, що перший компонент структури може вказувати на місце знаходження другого (*city street, corner shop, country lane*); належність предмета або явища, вираженого другим іменником, предмету або явищу, вираженому першим, або на те, що другий компонент є складовою частиною першого (*college library, picture frame, garden gate*); матеріал, з якого зроблено предмет (*steel door, rope ladder, silk shirt*); час, коли має місце подія або явище, що виражається другим компонентом (*summer holiday, November fogs, Sunday paper*); призначення другого (*reading lamp, golf club; skating rink*); те, що має відношення або якимось чином пов'язано з другим (*detective/ murder/ mystery/ ghost/ horror/ spy story*)[5, 32].

Отже, незважаючи на наявність робіт, що розкривають особливості англійських атрибутивних словосполучень, саме асидентичні словосполучення, що складаються з двох іменників в загальному відмінку, не отримали достатнього освітлення в лінгвістичній літературі.

Таким чином, актуальність цієї роботи полягає в необхідності з'ясування структурних особливостей словосполучення, що вивчається. Метою роботи є аналіз структури словосполучення N+N при регресивному розташуванні додаткових атрибутів.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення низки конкретних завдань:

- описати семантичну структуру словосполучення N+N
- дослідити сполучуваність ядра та ад'юнкта
- встановити набори моделей, за якими можуть розширюватись як ядро словосполучення, так і його модифікатор

Вивчення асидентичного субстантивного словосполучення дозволило встановити: як правило, це регресивні структури, ядром яких є другий іменниковий компонент. Вони характеризуються варіативністю об'єму та можуть мати декілька залежних елементів, виражених різними частинами мови: *a crisp new pound note; all the continental road signs; no lose position; African gold shares, final press conference, English amateur champion*.

В тому випадку, коли регресивне поширення структури відбувається за рахунок додавання декількох компонентів, що належать до різних частин мови, виникає питання про порядок розташування компонентів регресивної структури. В роботах ряду лінгвістів (А. Хілла, Робертса, С.Чартмана, В.В. Бурлакової, І.П. Іванової) освітлювалось питання порядку розташування компонентів регресивного поширення. Але при цьому словосполучення типу N+N розглядалось як один з варіантів регресивних словосполучень[6, с.62].

Так, в роботах В.В. Бурлакової, І.П. Іванової знаходимо посилання на спробу систематизації розташування препозитивних атрибутів А. Хіллом[7, с.137]. Вчений систематизує класи та підкласи слів, що беруть участь в преномінальній структурі, від ядра до зовнішньої межі групи, але його не цікавить структура N+N як така. Один з прикладів словосполучення з регресивним розташуванням шести ад'юнктів - *all the ten fine old stone houses.*, одним із складових елементів якого є структура N+N. На думку А. Хілла, найближча до ядра позиція буває зайнята означенням, вираженим іменником: *some French onion soup*, а кінцеве місце

буває, як правило, зайняте предетермінантами, потім ідуть детермінанти, тобто артикли або їх еквіваленти, потім числівники. Елементи, що знаходяться між згаданими елементами, – прикметники. Вчений наголошує на можливості вживання в преномінальній групі модифікаторів більшої кількості компонентів, ніж у наведеному прикладі [6, с. 63].

Дещо відрізняється від вище описаної точка зору С. Чартмана. Він також виділяє шість позицій, що передують субстантивному ядру, але третя позиція від ядра зайнята словами типу *man*, четверта детермінантами, п'ята предетермінантами (словами типу *all, half, both*) і шоста позиція словами типу *even* [7, с. 138].

Ряд досліджень П. Робертса також присвячено порядку розташування преномінальних модифікаторів в атрибутивних словосполученнях. Вчений стверджує, що при наявності в групі детермінанта, прикметника та іменника порядок розташування компонентів буде такий: детермінант, прикметник, іменник, іменник: *a friendly trapeze artist* [6, с. 58].

Знайдені в ході нашого дослідження атрибутивні словосполучення з регресивним поширенням складаються переважно з 4–5 компонентів, порядок розташування яких близький до такого в класифікації П. Робертса.

Варто відмітити, що конфігурація регресивних словосполучень може змінюватись залежно від кількості лівосторонніх компонентів та їх морфологічного складу. Дані, зібрані в результаті дослідження художньої літератури сучасних англійських та американських письменників, дозволяють розробити таку класифікацію:

Art./zero art.+N+N

the rubbish heap, the head waiter, the commodity market, the article review, Wimbledon fortnight, a season ticket, yesterday afternoon

Pron.+N+N

his baccarat table, no lose position, my commodity account, his fellow countrymen, its balance sheet, their Union problems

Num.+N+N

the First City Bank, the Second World War

Art./zero Art. +Adj.+N+N

the most recent press stories, African gold shares, the quiet Regency furniture, more glamorous flower girl, the proud papa t-shirt

Pron.+Adj.+N+N

our antique London clubs, his little Pye Pocketfone, his Swiss bank account, Standard Oil shares

Art./zero Art.+Adj.+Adj.+N+N

the young public relations officer, a poor little art dealer, a crisp new pound note

Дослідження структури атрибутивних субстантивних словосполучень вимагає урахування її дистрибутивних особливостей. Аналіз дистрибутивних ознак словосполучення, що вивчається, проведений Л.Б. Юшиною, свідчить про те, що при використанні будь-яких семантичних груп іменників можливе їх дистантне розташування. При цьому в інтерпозиції вживається обмежене коло частин мови, а саме: іменники в загальному та присвійному відмінках, прикметники, діеприкметники теперішнього та минулого часів: *US imperialist aggression; Cleveland, Ohio, judge; armament experimental establishmen,; snow fighting machine* [8, с. 14].

Розкриття дистрибутивних властивостей структури N+N вимагає з'ясування питання про відношення додаткових атрибутів до кожного з компонентів цієї моделі.

При дослідженні особливостей перекладу структури на українську мову І. Корунець описує моделі за якими може відбуватись розширення кожного з компонентів словосполучення.

В таких субстантивних словосполученнях як *final press conference, English amateur champion, striking mine workers* атрибутивні компоненти означають ядро, створюючи словосполучення структури A+NN. В словосполученнях *Democratic Party member, the government policy, toxic action results* атрибутивний компонент означає ад'юнкт, утворюючи разом з ядром структуру AN+N [9, с. 228]. Конфігурація двокомпонентних субстантивних словосполучень не обмежується тільки вищезгаданими структурами A+NN та AN+N. Вона може набувати форми N+AN (*US military bases, NATO nuclear weapons, UN General Assembly*), A+AN+N/AN (*major Western states interests, ten-kilometre international road race, thrilling second round replay, efficient public transport system, the Chechen fighters activities*), AN+AN (*Big Business multinational firms, First Aid Nursing Yeomanry, Old Age Pensioners Joint Committee*).

В цій класифікації не розглядаються моделі з дистантним розташуванням атрибута, що відноситься до ядра: *a new pound note, a small consolation prize, the most recent press stories*.

Щодо ад'юнкту, певний інтерес для дослідника можуть становити структури, в яких поширення ад'юнкта відбувається не за рахунок підрядних членів, а завдяки сурядним: *the Impressionist and Modern collection; Turnbull & Asser shirt; exploration and production licenses*. В нашому фактичному матеріалі таких словосполучень виявлено тільки декілька. Можливо, їх вивчення може стати темою окремого дослідження.

Виходячи з описаних вище структурних особливостей асидентичних субстантивних словосполучень, уявляється можливим узагальнити їх в класифікації, що пропонується:

1) непоширені: N+N (напр.: *the holiday luxury; room service; morning edition; the commodity market; the sports page*

- 2) з поширеним ядром (напр.: *the quiet Regency furniture; his little Pye Pocketfone, more glamorous flower girl*) словосполучення цієї групи можуть мати таку конфігурацію **A+NN** (*black rye bread; a well-established brokerage house*), **N+AN** (*US military bases, UN General Assembly*),
- 3) з поширеним ад'юнктом **AN+N** (напр.: *New York Times; South African gold shares; Saturday morning breakfast*; **A+AN+N** (*the young public relation officer*))
- 4) з поширеними ядром та ад'юнктом: **AN+AN** (напр.: *variable speed electric motor*[8, с. 15]); **Pron.+N+Adj.N** (*some dipstick private investigator; the twenty-four hour neon bored sign*) **A+AN+N/AN** (*ten-kilometre international road race*).

Певний інтерес для дослідника являють ядерні словосполучення з правим розташуванням компонентів, ядром яких виступає один іменник, що має при собі означення у вигляді іменника.

Прогресивні субстантивні словосполучення мають морфологічні особливості, що відрізняються від особливостей регресивних. За спостереженнями І.П. Іванової, для іменників, що виступають ядром словосполучення з правим розташуванням залежних означень, найтиповішою є комбінація з прийменниковим словосполученням, що виступає в ролі ад'юнкта: *a candidate for the prize, the fruits of the labour, the number of students*¹⁴. Нами знайдено словосполучення, що дозволяють поширити цей висновок і на структури з двома іменниками: *life insurance for \$1 million, a crisp salad in French bread, a return journey to the Clarendon, the sports page of the Times* (J. Archer).

В деяких випадках розширення структури може відбуватись в двох напрямках: *poor little art dealer like myself; a comfortable country house a few miles outside Newbury in Berkshire; exploration and production licences in the North Sea*.

Двостороннє розширення компонентів свідчить про те, що дане утворення виконує не тільки номінативну функцію, називаючи предмети, але й релятивну, яка виражає відносини між ними.

Як видно із наведених прикладів семантичний об'єм структури, що вивчається, може розширюватись за допомогою додавання до ядра інших частин мови як у препозиції, так і у постпозиції.

Резюме. Словосполучення типу **N+N** - це регресивні структури, ядром яких є другий іменниковий компонент. Вони характеризуються варіативністю об'єму та можуть мати декілька залежних елементів, виражених різними частинами мови.

Структура, що вивчається може бути нерозширеною, тобто складатись тільки з двох іменників або з двох іменників та пре детермінанта, та поширеною, тобто мати поширене ядро, поширений ад'юнкт, або поширені як ядро, так і ад'юнкт.

Семантичний об'єм структури, що вивчається може поширюватись за допомогою додавання до ядра інших частин мови як у препозиції, так і у постпозиції.

При наявності декількох атрибутів структура може змінювати конфігурацію і мати такий вигляд:

Art./zero art.+N+N:

Pron.+N+N

Num.+N+N

Art./zero Art. +Adj.+N+N

Pron.+Adj.+N+N

Art./zero Art.+Adj.+Adj.+N+N

Джерела та література

1. Демиденко Н.П. Избирательная сочетаемость лексических элементов подязыка космонавтики (на материале современного английского языка): Автореф. дис... канд. филолог. наук. Ленинградское отделение Института языкознания АН СССР. – Л., 1989. – 21 с.
2. Бурлакова В.В. Синтаксические структуры современного английского языка. – М.: Просвещение, 1984. – 112 с.
3. Swan M. Practical English Usage. – М. Vyssaja Skola. 1984. – 725 p.
4. Антонович М.М. Роль асидентичних субстантивних словосполучень типу NNN у стилістичному маркуванні тексту. Іноземна філологія. Республіканська збірка. Вип.88.– Львів, 1987. – С.78.
5. Thomson A.J. Martinet A.V.. A Practical English Grammar. - Oxford University Press. 1986. – 486p.
6. Burlakova V. Contribution of English and American Linguists to the theory of phrase. – М. 1971 – 105 p.
7. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 285 с.
8. Юшина Л.Б. Структурно- семантические особенности словосочетаний, образованных по модели “сущ”+“сущ” в современном английском языке. Автореф.дис... канд. филол. наук. – Львов. 1971. – 27 с.
9. Korunets I. Theory and Practice of Translation. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 448 с.